

Agrupació fotogràfica de Catalunya

Carrer de Francesc Casas Sala, 14, pral.

(abans Duc de la Victòria)

BARCELONA

Any XIII

Núms. 151 - 52 - 53

Abril - maig - juny
del 1938

No es permet reproduir o traduir cap treball publicat en aquest Butlletí sense esmentar el seu origen i el nom del seu autor sobre el qual recau tota responsabilitat

---

SUMARI:

	<u>Pàgina</u>
<i>El camí difícil</i> , per Salvador Lluç	14
<i>Reproducció d'articles interessants</i>	15
<i>Revelador a l'amidol àcid</i> , per Carles M. ^a de Quintana	15
<i>L'evolució del concepte de fotografia artística</i> , per Antoni Ollé	21
GRAVATS: <i>Maniobra</i> (Bromur), per Manuel Closa	22 a 23
<i>Vacarisses</i> (Bromoli), per Josep Pascual	22 a 23
<i>March Cloud</i> (Bromur), per Raimond Costa	22 a 23
<i>Esplais</i> (Bromur), per Francesc Fosch	22 a 23
<i>Comissió de Concursos i Exposicions</i>	23
<i>Consultori: Conservació de la solució de metol</i>	23
<i>Humor fotogràfic: La fotografia és una veritable ciència universal</i> , per Carles M. ^a de Quintana	26
<i>Curiositats, Manera d'obtenir un negatiu perfecte</i> (segons Molière), per Televisor	28
<i>Bibliografia: Relació de revistes estrangeres</i>	29
<i>Noticiari</i>	30

El camí difícil

per SALVADOR LLUCH

Tots aquells que més lluny o més aprop han seguit la vida de l'Agrupació des dels seus inicis saben prou bé els moments d'angoixa i d'alegria, d'abundor i de penúria perquè hem passat en certs moments, no cal ni fer-ne retret ni remarcar-los.

Les actuals circumstàncies, han trasbalsat d'una manera radical l'ambient en què es desenvolupa la vida de la nostra entitat abans dels fets de juliol de l'any 1936. Dintre aquest trasbals, la nostra Agrupació n'ha sofert un mínim. L'Apoliticisme mantingut per l'Agrupació a través del temps, i que ja fou nord i guia dels seus fundadors, ha fet que al llarg del camí transcorregut i malgrat els importants esdeveniments polítics que ha presenciat. La nostra entitat ha sabut mantenir-se'n allunyada, aconseguint així l'ajut i el respecte de tots. I en aquests moments esperem que succeirà igual, puix el respecte ja l'hem aconseguit i l'ajut no ens mancarà si ens fem mereixedors per l'obra que portem a terme. Cal, però, per arribar a portar a terme una actuació que com més que la voluntat a l'obra comuna. No n'hi ha pas prou, jo us ho asseguro, amb uns dirigents i uns amics que satisfacin la seva quota per arribar a la consecució d'un historial, per a la nostra Agrupació, del que puguem estar-ne orgullosos els que l'hagin creat.

Quan les circumstàncies, amb les seves exigències, creen dificultats, és quan els que senten les responsabilitats del moment que viuen deuen superar-se en l'ordre i mesura que calgui dins tots els ambients en què es desenvolupin sense que s'apaivagui l'espiritualitat llur, ja que és en aquestes ocasions quan tant els homes com les collectivitats, si solen copsar el moment, poden deixar bon senyal i fonda petjada de les seves activitats. No oblidem, doncs, tots i cadascú que l'actualitat ens depara uns temps l'abast dels quals no podem encara escatir, però que ens obliguen a moure's i pensar en el que cal fer perquè la nostra Agrupació, representació genuïna de l'activitat fotogràfica a la nostra terra, no sofreixi, dins la seva tradició en l'art de la llum, les intermitències a les quals l'anormalitat actual podria condemnar-la. El camí és difícil, però les seves dificultats no són de molt insuperables i estic segur que les vencerem amb èxit si cada un de nosaltres ocupa el seu lloc i reprèn les seves activitats en les rengleres de l'Agrupació fotogràfica de Catalunya. Si així ho fem, estic segur que els regraciaments seran de molt superiors a l'esforç emprat.

Tingueu present que en el proper mes de Juny s'escau la
Diada del Llibre. ¡Penseu amb la nostra Biblioteca!

Reproducció d'articles interessants

Molt sovint, els que confeccionem el nostre Butlletí, rebem demandes de números endarrerits de la nostra Revista on foren publicats treballs de veritable interès fotogràfic i que no podem servir per trobar-se molts d'aqueixos Butlletins, esgotats de ja fa temps. Al sol·licitant no li resta altre recurs que passar per la nostra Biblioteca i extractar dels volums rel·ligats del nostre portantveu allò que li convé tenir anotat per al seu arxiu.

Per tal d'estalviar aquesta feina als nostres companys, teniem pensat de fer un nou tiratge d'alguns d'aqueixos números exhaurits; les moltes dificultats de tota mena que avui s'oposen a la realització de la nostra idea, ens han obligat a deixar per a millor oportunitat el dur-la a terme i a limitar-nos a anar reproduint els articles que més requesta tenen.

A tal fi ho comunicarem a llurs autors, tant per a obtenir d'ells el corresponent permís com per a demanar-los-hi que els revisin i els posin «al dia», si així ho creuen pertinent.

En el present número iniciem aquestes, diem-ne repeticions, que no dubtem seran molt ben acollides pels nostres consocis, especialment pels nou vinguts, reproduint el notable treball que, referent al «Revelador a l'amidol àcid», publicà en el nostre Butlletí del mes de desembre del 1931 el nostre bon amic i company en Carles M.ª Quintana, i que és un dels que més demanadissa ha gaudit sempre i més assenyaladament des de què el seu autor demostrà pràcticament les excel·lències d'aquest revelador en els cursets de fotografia que la nostra entitat donà en els darrers mesos de l'any passat.

El qui coneguï ja aquest escrit podran observar que l'amic Quintana ha aprofitat aquesta avinentesa per a introduir en el seu treball uns quants aclariments i modificacions —concernent gairebé tots ells a les fórmules— que la continuada aplicació a totes les seves operacions de revelatge li ha permès de fer. Així mateix trobaran que l'ha augmentat amb unes notes finals que el fan encara més útil i complet.

Revelador a l'amidol àcid

per CARLES M.^a DE QUINTANA

Pocs són els aficionats a la fotografia que no coneixen les excel·lents qualitats de l'Amidol —nom amb què és conegut, entre nosaltres, el Diamidofenol o, per dir-ho amb tota propietat, el clorhidrat de diamidofenol—, insubstituïble, gairebé, com a revelador per a papers al bromur. Són també molts, però, els qui ignoren moltes de les seves meravelloses propietats que el fan un dels millors i més indispensables auxiliars de la fotografia, podent-se afirmar que, amb més raó que a d'altres que ja el tenen guanyat, se li pot aplicar el títol de revelador universal.

El desig de vulgaritzar aquestes propietats entre els meus companys m'ha decidit a escriure aquest petit treball. Aquestes propietats poc conegudes són:

Primera.—La de poder-se transformar en un bany revelador d'una «conservació», pràcticament comparable a la de la major part de reveladors usuals, amb la sola addició de 5 cc. d'àcid làctic (solució oficial de densitat 1,21) per litre de bany.

Segona.—La seva aptitud de revelar en solució àcida, obtinguda amb l'afegiment al bany neutre d'una certa quantitat de bisulfit de sosa.

Tercera. — L'extraordinària energia del bany àcid en presència d'un 3 a 5 per 100 d'acetona.

Totes aquestes qualitats han estat ben comprovades per mi i per d'altres amics meus a qui els he pregat de constatar-les, per tal de poder-ne tenir la més absoluta certesa abans de propagar-les en el nostre Butlletí. Tots ells m'han respost que estan completament encisats de les fórmules que els he donat. Més no creieu que jo en sigui el descobridor —les anteriors paraules us ho podrien fer pensar— d'aquestes tres propietats de l'Almidol, ni de cap d'elles. A cada u el que li corria respongui. Jo sols he anat cercant i recollint d'ací i d'allà; ho he estudiat, provat i modificat fins a obtenir unes fórmules definitives que són les de què parlava suava i que, amb molt de gust, ofereixo als meus consocis de l'Agrupació per tal que ells les puguin comprovar personalment i de les quals, n'estic segur, esdevindran entusiastes divulgadors.

La qualitat de conservar-se ha de plaure força, crec jo, a tots aquells qui emprarien més sovint aquest revelador si no fos que s'ha de preparar al moment del seu ús. L'àcid làctic permet de guardar-lo en una ampolla, un cop s'hi hagi revelat amb ell, i tornar-lo a fer servir al cap d'un temps, com qualsevol altre revelador corrent.

La solució àcida dóna uns clixés molt remarcables per llur transparència en els negres i puresa en els blancs, molt especialment amb revelador lent. Llur modelat és, també, d'una delicadesa superior a l'obtinguda amb el bany neutre.

L'acetona, com he dit, el transforma en un revelador extraordinàriament enèrgic, indicadíssim en els casos de sota-exposicions. Quan certs espais romanen obstinadament blancs i tot fa preveure que s'haurà de recórrer a posteriors reforçadors, l'addició de l'acetona produeix un efecte tan ràpid que el qui ho constata per primera vegada resta altament sorprès. Els detalls es van dibuixant ràpidament i un hom obté un clixé complet d'una placa que es donava per perduda. Puc assegurar que allò que no salva l'acetona afegida a l'amidol àcid, difícilment ho salvarà qualsevol altre revelador. Sols s'ha de tenir cura de no barrejar l'acetona fins que el bany àcid normal hagi esgotat completament la seva acció; és recomanable, així mateix, de desensibilitzar abans la placa per tal d'evitar un possible (no probable) vel.

Per últim, haig de fer observar que en presència de l'acetona, l'àcid làctic ja no actua com a conservador, per la qual cosa, el revelador al qual se li hagi afegit acetona haurà de llençar-se un cop usat.

Fetes ja les observacions i advertències que he cregut eren necessàries de fer, passo a les fórmules i a la manera d'usar-les.

Partint de la fórmula-base, o sigui, el bany normal que jo he adoptat, de:

Sulfit de sosa anhidre	4	grs.
Amidol	0,5	»
Bromur de potassi (sol. al 10 %)	2	cc.
Bisulfit de sosa líquid (sol. al 40 %)	5	»
Àcid làctic (si es vol conservar)	0,5	»
Aigua bullida, fins a fer	100	»

tindrem que, per transformar-lo en bany dur o suau, haurem de variar les quantitats d'aquests productes; així, augmentant el bisulfit de sosa i el bromur de potassi i, disminuint el sulfit de sosa, tindrem un bany dur indicat per a sobre-exposicions; fent-ho a la inversa, obtindrem un bany suau, un dels millors, per no dir el millor, per a les plaques sota-exposades. Per tal que aquest treball sigui el

més complet possible, a continuació dono les fórmules de banys dur i suau als seus màxims límits:

	<u>bany dur</u>	<u>bany suau</u>
Sulfit de sosa anhidre	1,5 grs.	4 grs
Amidol	0'6 »	0,2 »
Bromur de potassi (al 10 %)	6 cc.	6 gotes
Bisulfit de sosa líquid (al 40 %)	6 cc.	3 gotes
Aigua bullida: fins a fer	100 cc.	100 cc.

Si es volen conservar, s'hi ha d'afegir mig centímetre cúbic d'àcid làctic a ambdós banys. L'addició de 5 cc d'acetona al revelador suau, dona la solució d'energia extrema de què he parlat més amunt.

Mes, com sigui que la major part de les vegades nosaltres ignorem si el clixé ha rebut massa o massa poca llum, és del tot recomanable d'emprar sempre —i això no sols amb aquest revelador, sinó amb qualsevol d'altre —el mètode de dues o tres cubetes. Això, naturalment, implica la preparació de dos o tres banys, per a facilitar aquest treball, no hi ha com usar solucions concentrades de reserva, tal com vaig a explicar.

Pel que fa al revelador amidol àcid, amb dues solucions en tindrem prou. L'una per al bisulfit i el bromur, que es conserva força bé en flascons ben tapats; l'altra per al sulfit, la qual també es conservarà llarg temps si tenim cura de convertir-la pràcticament inoxidable amb l'adjunció d'una minsa quantitat d'hidroquinona, que no alterarà per a res les característiques d'aquest revelador.

Així, doncs, prepararem les dues solucions següents:

SOLUCIO A:

Bisulfit de sosa líquid (al 40 %)	100 cc. (1)
Aigua bullida... ..	50 »
Bromur de potassi	10 grs.

SOLUCIO B:

Sulfit de sosa anhidre pur	20 grs.
Hidroquinona	0,1 »
Aigua bullida calenta fins a fer	100 cc.

Amb aquestes solucions ens serà molt fàcil de preparar els tres banys: dur, normal i suau en aquesta forma (els banys dur i suau estan formulats en llurs extrems màxims):

	<u>Bany dur</u> <u>(sobree xposició)</u>	<u>Bany normal</u> <u>(exposic. correcta)</u>	<u>Bany suau</u> <u>(sotaexposició)</u>
Solució A	10 cc.	7,5 cc.	6 gotes
» B	8 »	20 »	20 cc.
Aigua fins a fer	100 »	100 »	100 »
Amidol	0,6 gr.	0,5 gr.	0,2 gr.

Si es vol conservar:

Àcid làctic	0,5 cc.	0,5 cc.	0,5 cc.

(No cal dir que dintre els límits d'aquestes fórmules n'hi caben bon nombre

(1) Com a nota informativa indicaré que el bisulfit de sosa líquid es pot obtenir diluint 40 grams de bisulfit de sosa sòlid en f. a f. 100 c. c. d'aigua i que per a transformar el sulfit de sosa en bisulfit, s'ha d'afegir 5 gotes d'àcid sulfúric pur concentrat a 1 gram de sulfit de sosa anhidre, ço que dona, aproximadament, 2 c. c. de bisulfit líquid en solució al 40 per 100.

d'altres intermèdies que poden adir-se millor, segons les plaques que un hom usa correntment.)

Pràcticament, però, hom pot prescindir del bany normal i revelar de la millor manera possible qualsevol clixé, valent-se tan sols dels banys dur i suau. Heus aci com cal fer-ho:

Per a estudiar la placa, s'introdueix en el bany dur; si passats cinc minuts (com a màxim) res no ha aparegut encara, es trasllada al bany suau i s'observa la manera com apareix la imatge. Si ve normalment contrastada, es deixa en aquest bany fins al seu complet revelat. Si té tendència a esdevenir grisa, monòtona, sense contrastos, es transporta de nou al bany dur. I així s'anirà passant de l'un bany a l'altre fins a obtenir el resultat que un hom desitja. Pot també donar-se el cas de què no hi hagi cap necessitat de treure la placa del bany dur, per ésser precisament aquest el que més li convé. En tots els casos, però, s'ha de revelar sempre «ben a fons».

Si malgrat el bany suau, la placa es presenta massa contrastada, aleshores és quan es pot recórrer a l'acetona, afegint-la al revelador (de 3 a 5 cc. per 100 de bany), començant per la quantitat mínima fins a arribar a la màxima. Si ni així els detalls surten, podem estar segurs que no hi són a la placa i que aquesta ha estat fallada del tot. Com ja he dit, aquest bany, un cop usat, s'ha de llençar per haver-s'hi addicionat l'acetona que destrueix l'acció conservadora de l'àcid làctic; si es té interès en conservar el bany suau, el millor que es pot fer és de tenir preparats dos banys suaus iguals, l'un per a conservar i l'altre per a afegir-hi l'acetona; quan l'acció del primer damunt la placa haurà finit del tot, es passarà al que conté l'acetona que, després, es llençarà; i en un altra sessió de revelat es prepararà un bany suau fresc i es reservarà el que ja s'ha fet servir i hem conservat, per a barrejar-hi l'acetona, i així successivament.

Si el negatiu no s'ha desensibilitzat abans de revelar-lo, és molt convenient de tapar la cubeta amb un cartó i d'observar el clixé per reflexió, sense treure-l'en, especialment al començament del revelat. Estigueu-se tant com vos sigui possible de mirar-lo per transparència.

REVELAT LENT. — Qualsevulla de les tres solucions diluïda en aigua fins a fer-ne un litre, donarà un excel·lent revelador més o menys lent segons la temperatura de l'aigua. No vull deixar passar l'avinentsa, ara que s'hi escau, d'explicar un sistema de revelat mixt que, potser, és el més racional de tots els que s'han ideat i que, sempre que l'he practicat, m'ha donat immillorables resultats. I justament el vaig trobar exposat en un fascicle de M. G. Underberg sobre el revelador que ha motivat el present treball (el qual fascicle em decidí a assajar aquest bany i, pels bons resultats obtinguts, a cercar de millorar-lo o, més ben dit, de resoldre certs petits inconvenients que presentava i de procurar obtenir la seva conservació; bon nombre de coses que deixo ací apuntades són extrems del seu llibret). Vegeu, doncs, en què consisteix aquest sistema. Els negatius s'introdueixen en el revelador lent (en aquest cas, el millor —almenys per a mi— és el bany normal que he indicat —a desgrat que M. Underberg sigui partidari del bany dur—, afegint-hi 900 cc. d'aigua, o sigui, per a ferne un litre). Al cap de cinc minuts se'n treu un o dos clixés i es continuen revelant pel sistema dels dos banys (dur i suau), que ja he descrit; en aquest temps, les altres plaques comencen a siluetejar-se; es pren la més dibuixada i s'acaba de revelar en les dues susdites solucions, i així, si cal, en totes les altres. D'aquesta manera, el revelat guanya en rapidesa i perfecció, ja que conserva tota l'elasticitat del mètode dels dos banys. I, de passada, resulta molt distret; naturalment que les plaques correc-

tament exposades no cal treure-les del bany lent si aquest ha estat fet amb la solució normal.

Per bé que el revelador lent no és aconsellable de conservar-lo un cop s'ha fet servir, recomano de no negligir l'addició de l'àcid làctic (sense augmentar la quantitat encara que el bany s'hagi decuplicat en volum, car així el servirà completament inalterable durant tota l'estona que duri el revelat dels negatius. No deu oblidar-se tampoc, que en el revelat lent, la cubeta vertical va buidant-se de revelador a mida que es van traient les plaques del seu interior; és necessari, doncs, de tenir-ne de reserva i anar-n'hi abocant així que es vegi que el bany deixa de cobrir completament els clixés; vigileu això constantment, si voleu evitar-vos de fer malbé alguns negatius per irregularitat del revelat.

PAPERS. — També en els papers l'amidol àcid vos donarà uns resultats millors encara que el bany neutre, tan conegut i apreciat per tots els fotògrafs per la seva indiscutible supremàcia en donar els negres purs i aptes d'ésser virats per sulfuració molt més bé que revelats amb qualsevol altre revelador. L'amidol àcid no fa mai taques damunt el paper, té molta més latitud d'exposició i, si no exagereu massa les diferències de posar, us deixarà els blancs sempre intactes, sigui la que sigui la durada del revelat.

I això per a tota mena de papers al bromur o al cloro-bromur, és a dir, tant si són extra-ràpids, normals o extra-lents. La millor fórmula per a tots ells és la del bany normal. A l'estiu, si es vol retardar l'acció del revelador, pot augmentar-se la quantitat del bisulfit de sosa líquid fins a 6 cc., o bé (si es prepara amb les solucions A i B que he descrit més amunt), la de la solució A fins a 10 cc. Si es tracta d'engrandiments, és recomanable de diluir el bany normal elevant el seu volum fins a 500 cc. per a obtenir una solució que fins permet la intervenció del pinzell o, millor dit, el revelat amb pinzells, que si bé és un xic difícil, resulta sumament interessant.

Per a acabar, vull remarcar, encara, tres coses sobre aquest revelador que es pot tractar d'excel·lentíssim: Perquè l'amidol àcid doni plena satisfacció, s'han d'emprar productes frescos i de bona qualitat i revelar sempre, insisteixo, «ben a fons»; decanteu-vos un xic cap a l'excés.

Com per a gairebé la totalitat dels reveladors, la temperatura més indicada per a l'amidol àcid és la compresa entre els 15 i 20 graus. Tot amb tot, amb l'addició màxima de bisulfit, he treballat perfectament a temperatures oscil·lants entre 25 i 28 graus.

Pocs són els reveladors que en aquest aspecte puguin comparar-se-li.

Si heu impressionat un negatiu (placa o pel·lícula) amb un celatge de núvols lleugers o tupits, brillants o foscos, no dubteu pas: reveleu-lo amb l'amidol àcid; és, potser, el bany que millor convé als clixés de cels.

Podem dir, doncs, que és un revelador celestial, i perdoneu l'acudit.

Tota vegada que el meu article sobre l'amidol àcid ha merescut l'honor d'una «segona edició», vull correspondre a aquesta bona acollida afegint-hi alguns paràgrafs que poden considerar-se com a respostes a les preguntes i objeccions que, més d'una vegada, m'han estat fetes pels companys que han volgut adoptar aquest excel·lent revelador, per tal que els esvaeis els dubtes i dificultats que, en començar a usar-lo, se'ls han presentat i que, com passa amb totes les coses, van desapareixent a mesura que es va aprofundint el seu coneixement.

TEMPERATURA. — A l'acabament del meu treball ja deixava exposat com cal procedir quan la temperatura és elevada. Del que deia, ja es podia deduir el que devia fer-se en el cas contrari: a mida que els graus del termòmetre descendeixen, disminueix la quantitat de bisulfit, podent fixar que a 5 graus correspon l'addició mínima d'aquesta substància; treballant a més baixa temperatura, és preferible no acidificar l'amidol.

TAQUES. — Hi ha qui no li plau l'amidol perquè, diu, taca les ungles i la pell. Deixant de banda que els guants i didals de goma o les pinces eviten aquest inconvenient, existeix un sistema molt senzill i pràctic de salvar aquest petit inconvenient, aplicable, naturalment, a tots els reveladors que pateixen d'aquest defecte, i és el de rentar-se les mans de seguida i cada vegada que s'hagin tingut de mullar amb el revelador per tal de no donar-li temps a oxidar-se sobre l'ungla o la pell.

FINOR DEL GRA. — Algun aficionat dels que treballen amb aparells de formats molt petits, m'ha dit que l'amidol àcid no dona un gra prou fi que permeti engrandir llurs negatius a grans dimensions. Jo sols puc respondre que de les diverses comparacions que he fet entre clixés revelats amb aquest revelador i amb d'altres anomenats de gra fi, no he trobat prou diferència que el facin desmerèixer davant d'aquests darrers i, com a cas pràctic, vaig ensenyar a uns quants companys, no fa pas gaire, una prova de $22'5 \times 30$ centímetres treta per engrandiment d'un boci de clixé que amidava exactament 9×12 mil·límetres, o sigui 625 vegades més gran, i tots ells convingueren que no podia pas demanar-se res més referent al gra. jo entenc que aquesta demostració és a bastament convincent i que desfà totes les disquisicions teòriques que hom pugui esgrimir en contra sobre aquest punt.

CONTRATIPUS. — També l'amidol àcid es indicadíssim per a l'obtenció de contratipus perfectes, tota vegada que permet preparar una sèrie de banys reveladors que va des de la valoració extraordinàriament suau a la intensament contrastada de què parla el bon amic Carbonell en el seu valuós i completíssim estudi del «Contratipus Fotogràfic» publicat en el número extraordinari del nostre Butlletí corresponent a Setembre-Desembre darrers.

BROMOLI. — Contestant a la repetida pregunta que m'ha estat feta de si es poden revelar amb aquest revelador les proves destinades al Bromoli, tement que no les perjudiqui pel sol fet d'ésser acidificat, puc afirmar que, sense cap por pot emprar-se també per als Bromolis. Permeteu-me que aprofiti aquesta ocasió per a manifestar que ja fora hora entre els nostres bromolistes d'abandonar aquesta prevenció sistemàtica que tenen contra el revelador o el fixador àcid per als positius que s'han de tintar. I no és la meua pròpia experiència únicament la que m'autoritza de parlar així; per damunt meu hi han els grans mestres. Vegeu: Du Marés recomana un revelador a l'amidol àcid, precisament, Duvivier constata que les planxes revelades o fixades amb fórmules àcides, es tinten igualment bé que les tractades amb banys neutres; Zielke, aconsella de passar les matrius, un cop blanquejades, per una solució d'àcid sulfúric; la casa BYK indica l'addició de metabisulfit al segon fixatge, etc.

No vaig, doncs, exagerar quan, a l'escriure, ja fa més de sis anys, l'article que avui es reedita, sostenia que aquest revelador mereixia el tractament d'universal.

Març del 1938.

L'evolució del concepte de fotografia artística

per ANTONI OLLÉ

Tots hem observat que en els nuclis fotogràfics i societats, penyes, salons, etcètera, es susciten tot sovint discussions aferrissades sobre el concepte de la fotografia artística; les revistes especialitzades, també publiquen articles advocant per un o altre formulisme dels que es debaten amb tanta energia.

Els uns pretenen que l'art en fotografia no resideix sinó en els procediments pigmentaris: carbons, gomes, fressons, bromolis i transports; els altres, contràriament, troben antiquats aquests procediments i advoquen per la fotografia pura més rabiosa; bromurs de superfície esmaltada i prou... Els del primer grup entenen, demés, que els temes de la fotografia artística han de tenir anècdota; han d'ésser pensats, escollits i realitzats amb calma; els segons diuen que tot és bo per a aconseguir una bona foto, que el cas és saber veure-ho fotogràficament i que l'anècdota, si n'hi ha, ha d'ésser viscuda, copsada d'imprevist; els primers encara solen ésser partidaris intransigents del format gran, del vidre esmerilat i dels tres peus; els seus contrincants, al contrari, opten pel format petit, per la instantània ràpida i pel reflex o telèmetre acoblat.

Qui té raó?... Aquesta pregunta se la deuen fer segurament els novells aficionats que pretenen traspasar de la fotografia familiar o d'excursió a la fotografia d'art, i també molts dels que pertanyen ja a un agrupament d'aficionats, però que assisteixen astorats a les referides discussions sense atrevir-se a prendre-hi part a favor d'uns o d'altres. Aquesta intransigència mútua porta la desorientació a molts esperits dèbils i priva als que la sostenen de veure-hi clar.

Hem de confessar que aquestes polèmiques, no ens desplauen pas, ja que entenem que són el millor testimoni de què l'art fotogràfic ha assolit categoria i personalitat; efectivament, totes les altres arts han sofert les mateixes lluites de tendències, els moderns contra els clàssics, originant així l'evolució constant, necessària, per a mantenir viu l'interès, ja que d'aquestes conteses en queda sempre un fons de nous recursos que serveixen per a renovar les fórmules clàssiques d'expressió de la bellesa, sense desvirtuar-ne el seu esperit.

En fotografia és, potser, més explicable encara, aquesta evolució de concepte que ha originat la discussió entre els partidaris dels vells sistemes i els adeptes dels nous formulismes; hem de tenir en compte que la fotografia, filla directa de la ciència, ha rebut d'aquesta en els darrers vint anys un davassall tan enorme de perfeccionaments tècnics, que l'artista que utilitza la fotografia com a medi d'expressar les seves concepcions, com el pintor usa els colors, i el músic els sons, forçosament ha tingut de modificar el seu criteri, aprofitant aquests perfeccionaments tècnics per a eixamplar el seu camp d'acció i sobretot per a concretar la personalitat de l'art fotogràfic independitzant-lo de les altres arts i posant-lo a un nivell d'igualtat que fins fa poc no havia pogut assolir.

Deixant de banda els períodes heroics de Niepce i Daguerre, en els primers temps de la fotografia, els recursos tècnics eren evidentment reduïts, amb l'òptica poc lluminosa i plena d'aberracions, el material negatiu d'escassa sensibilitat i d'una gamma cromàtica limitadíssima i de resultats falsos per manca d'ortocromatisme; el material positiu lent sense varietat i de duració poc garantida; amb aquest equip és natural que fossin pocs els que creïessin cegament en l'esdevenidor de la fotografia com a instrument d'art. Els mateixos artistes, pintors i

dibuixants es manifestaren despectivament i molts dubtaven de l'art dels primers fotògrafs per més vestits de vellut, xalines, pipes i boines que portessin i no obstant els fotògrafs del segon imperi ens deixaren belles mostres del seu art en les col·leccions i àlbums de retrats familiars, on els personatges abillats a la moda Isabelina, posen amb delicades i primoroses actituds d'acord amb els corrents romàntics de l'època. Tota vegada, la fotografia fou acceptada i encoratjada pels homes de ciència, que tenien en ella un auxiliar preciosíssim i, amb llur impuls seguí endavant perfeccionant i ampliant aquells escassos recursos del principi i aconseguint cada dia més adeptes. L'ambient del moment, de tendències realistes com a reacció en contra el romanticisme, l'afavoria. I aviat tingué intervenció, influint molt en el seu millorament, en les nombroses revistes il·lustrades que fins aleshores s'havien valgut dels gravadors a la fusta que foren substituïts pels nous procediments del fotograt.

La fotografia s'havia materialitzat malgrat la digna excepció d'algun artista que maldava per substreure's del medi ambient i donar a la seva obra una guspira d'espiritualitat; recordem l'obra magnífica del francès Puyo. De recerca en recerca, es donà cap a l'any 1904, amb el procediment de la goma bicromatada i més tard, l'oli, el carbó, i tots els altres pigmentaris que és natural que causessin sensació entre aquells aficionats a la fotografia que tenen sensibilitat d'artista i que veien estevellar-se llurc esforços, davant de la fredor del document fotogràfic; amb la seva intervenció personal podien entonar cels massa blancs, suavitzar punts d'excessiva duresa, precisar detalls bellugats, ambientar i donar personalitat a l'obra; demés, els papers de suport podien ésser triats de qualitat i la coloració variada; el problema semblava resolt, però des d'aquell moment la fotografia d'art quedava sotmesa a les arts superiors del dibuix i pintura, ja que sense un bon domini del dibuix, si més no, la intervenció personal perjudicava més que afavoria la prova fidel. Els mateixos artistes fotògrafs contribuïen a la confusió, fent-se un orgull de poder imitar, ja una sanguina, ja un gravat a l'aiguatinta, no veient com eren considerats com uns impotents artistes que tenien de valer-se de la màquina per a suplir la manca de coneixements de dibuix.

Hem de tenir present que en el moment que comentem, de finals del segle XIX a principis del XX, tota Europa sofria una crisi de bon gust, provocada pel desig d'ostentació i de luxe dels industrials i comerciants que gràcies als avenços de la mecànica s'havien enriquit de sobte, i a l'anquilosament de l'Art Acadèmic que s'havia tancat dintre la rigidesa d'uns formulismes elaborats per homes de talent discutible. Fou el moment dels grans quadres d'història, interpretada amb afectada teatralitat; de les novel·les per fascicles basades en intrincats temes d'adulteri i de pseudo obrerisme; l'època de l'estil modernista, que ens legà aquells mobles carregats de tornejats i d'estilitzacions de tota mena de plantes i de bèsties i d'unes línies estructurals incomprensibles; i de la moda que obligà a les dames a escanyar-se la cintura i a usar aquells capells plens de plomes, de fruites de goma i d'ocells dissecats.

Però, la ciència fotogràfica paral·lelament a les expansions artístiques dels bons aficionats anava avançant. L'òptica ja era relativament lluminosa i corregida, i el material negatiu ortocromàtic, antihalo i més ràpid.

S'havia també perfeccionat una branca de la fotografia que sense adonar-se'n venia a crear el tipus de fotografia pura; era l'estereoscòpia, on no hi cabia més intervenció que certs viratges, i per fi havia nascut el cinema, fill legítim de la instantània.

Tots recordem aquelles pel·lícules primeres que tenien l'argument inspirat en les novel·les d'intrigues, i que les imatges no eren altra cosa que un seguit de

»Maniobra» (Bromur)
Autor: Manuel Closa

AGRUPACIÓ FOTOGRÁFICA
DE CATALUNYA

«Vacarisses» (Bromoli)

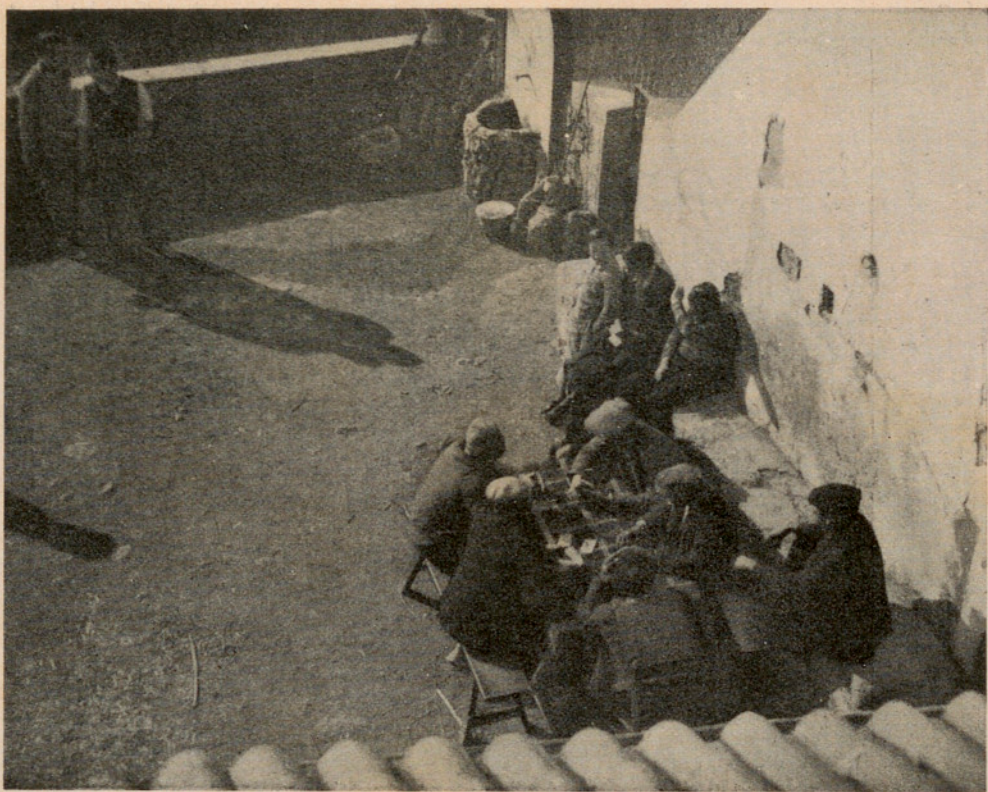
Autor: Josep Pascual

AGRUPACIÓ FOTOGRÁFICA
DE CATALUNYA

«March Cloud» (Bromur)
Autor: Raimond Costa

AGRUPACIÓ FOTOGRÀFICA
DE CATALUNYA

«Esplais» (Bromur)
Autor: Francesc Fosch

AGRUPACIÓ FOTOGRÀFICA
DE CATALUNYA

fotografies planes amb tots els defectes de tècnica i de concepte de les fotografies de saló; encarcament, manca de bona il·luminació i un mal gust general que corresponia a la crisi d'estètica que hem esmentat; millorà un bon tros en el període de preponderància italiana, malgrat les tuberculosis de la Bertini i els suïcidis de Pina Menicheli, però els que saberen veritablement descobrir les possibilitats del cinema, foren, sens dubte, els americans. Recordem aquelles primeres pel·lícules de cow-boys, amb aquells paisatges magnífics, i aquella mobilitat. De seguida es nota una influència en la fotografia plana, principalment en l'executada pels nombrosos excursionistes que havien adoptat els moderns aparells plegables i els primers de pel·lícula.

Després d'Amèrica, foren els alemanys els que milloraren les condicions artístiques del cinema, amb l'aportació d'emulsions noves més ortocromàtiques o pancromàtiques que feien possible l'ús d'ecrans; demés foren també més ardits en la tria d'angles i això produí una nova convulsió en la fotografia plana. Molts aficionats s'adonaren que aquelles imatges que tant fraparen al teló blanc, eren un seguit d'engrandiments, articulats, naturalment, pel ritme de l'argument, però que moltes vegades salven per si soles l'èxit d'un film.

I aquelles imatges fotogràfiques, de tanta bellesa, no eren en absolut intervingudes sinó en el moment d'ésser preses, i vingué el retorn a la fotografia pura. Els partidaris d'aquesta es trobaven rics de recursos; en pocs anys la mecànica i la química havien produït una gran quantitat de nous models amb tendència cada vegada més al petit format, i un variat mostruari d'emulsions cada una més perfecta, ràpida i de gra més fi.

Això darrer, especialment, va permetre que el format petit obtingués gran prevalença. Amb la comoditat que comporta la màquina de poc volum i pes i amb els avantatges que proporciona ensems, l'òptica lluminosa i els aparells de precisió per a enfocar, la fotografia veia extès el seu camp d'acció a motius enterament nous, tals per exemple, la fotografia instantània de multituds, els moments sorpresos en la vida dels animals, àdhuc els més espantadissos, la instantània amb llum artificial, etc., etc.

Es comprèn que l'amateur artista posseeix ara una eina que li permet esplaiar-se molt més que quan no disposava sinó d'una Globus 13x18 com a cambra de campanya, però a més d'això té la varietat de les emulsions negatives que amb diversos ecrans ben emprats li permeten fer una interpretació personal de cada assumpte. En efecte: un mateix paisatge, posem pel cas, fotografiat amb una emulsió ortocromàtica i sense filtre o amb un de groc clar, o pres amb emulsió pancromàtica i amb filtre verd o roig, ens donarà una obra totalment diferent de l'altra; el mèrit de l'artista serà, doncs, saber triar ab justesa el material sensible i els accessoris que li calen usar per a produir amb la seva obra fotogràfica la impressió emocional que es proposa, ja sigui per la reproducció la més fidel del tema fotografiat, ja sigui per una interpretació personal acusant o suavitzant determinats valors lluminics o de color. Això sol equival, quin dubte hi ha?, a una intervenció de pur estil fotogràfic.

Tenim encara el material positiu d'una varietat de suport i d'emulsions infinita; tots els gustos hi trobaran el seu precís tipus, ja sigui suau, ja contrastat, fi o rugós, blanc o palla, ràpid o lent, mat o brillant, car sempre es trobarà un tipus que s'adirà més que un altre per a cada cas.

Les revistes gràfiques amb els moderns procediments de reproducció han propulsat en gran manera la fotografia pura d'art, i de resultes dels èxits obtinguts per la fotografia en les planes de publicitat l'art del cartell s'ha enriquit també amb l'aportació fotogràfica, ja conjuntament amb el dibuixant o simplement sola.

La bona acollida que la fotografia ha tingut en l'art publicitari ens ho demostra l'ús que han fet d'ella per a la propaganda, no sols de productes i articles comercials de tota mena, sinó també els polítics i els estats per a llurs campanyes a favor d'un programa o d'un règim. M'escrivia un amic pintor referint-se a l'Exposició d'Arts i de Tècniques de París, que la fotografia havia desplaçat la pintura en tot el que feia referència a publicitat, i que bé es podia dir que aquella exposició era la consagració definitiva de l'art fotogràfic.

Naturalment que es pot dir que són l'artista decorador i el publicitari els que s'han valgut de la fotografia, sense mirar gaire la part artística de la mateixa, per fer-la servir com un element més de composició i com un document objectiu que ajudi la missió de suggestionar i convèncer que té el cartell. Però tanmateix bé s'ha de reconèixer la importància artística del document fotogràfic quan per si sol i sense ajuda moltes vegades, només que d'una taca de color i una simple frase, produeix una emoció estètica propulsora d'un sentiment de curiositat, de necessitat, de desig, de simpatia o d'horror, com aquell famós cartell compost per Carlu, amb motiu de la propaganda francesa contra la guerra, referint-se al terror dels bombardeigs de les ciutats obertes, que consistia simplement en una magnífica fotografia deguda a André Vigneau, d'una mare abraçant un petit infant;; i, per contra, l'intens atractiu dels cartells cent per cent fotogràfics que ha creat el suis Matter per a la propaganda turística del seu país.

Tenim també com a demostració de l'art propi de la fotografia l'admirablement que aquesta conjuga amb la decoració d'interiors moderns; coneixem un paravent de quatre fulles, en cada una de les quals hi és interpretada una estació de l'any per mitjà de meravellosos paisatges i uns magnífics plafons fotogràfics de Laura Albín Guillot.

I què direm, ja que hem anomenat aquesta eminent artista, de les seves il·lustracions fotogràfiques del poema «Narcís», de Paul Valéry i d'altres realitzacions semblants que diversos artistes fotogràfs han fet a texts d'eminents literats que han estat editats amb tot luxe?

Decididament, doncs, la fotografia ha esdevingut l'art del segle XX per raó de les seves afinitats de dinamisme i d'objectivitat que té amb les activitats de la vida moderna. I els fotogràfs i tots els aficionats ens hem d'alegrar d'aquest seu triomf.

Ara bé, vol dir això exposat, que els clàssics procediments pigmentaris han de restar exclosos de les pràctiques dels aficionats a la fotografia? De cap de les maneres. El que la fotografia hagi sortit del caliu del petit laboratori i de l'obra-dor de l'artista diletant per a esdevenir una vedette sol·licitada per tothom, no justifica que es reixi de retre-li el culte tradicional en totes les seves particularitats i és, ben al revés, molt convenient que es recullin dels grans mestres d'aquells procediments les seves ensenyances directes per a perpetuar-ne l'ús i per tenir-les sempre com un recurs a contraposar als excessos de les noves formes, talment com hi ha encara qui pinta al tremp i a l'albuminosa com els primitius italians del segle XIV i com es grava a la fusta i com es toca el clavicembal. Aquests sistemes que conviden a la intimitat, tenen, certament, una missió diferent de la que tingueren en un principi, però fóra un disbarat fer-ne un desprecí; un disbarat i un acte d'ignorància i de desagraïment; com fóra un error que els seus conreadors s'obstinessin en voler desconèixer el pas del temps i els enormes avenços de l'art fotogràfic fent escarafalls de les màquines i dels materials moderns. I és que l'art no el fan les màquines ni els procediments, sinó l'artista que es val d'aquests avenços per a expressar-se millor i més d'acord amb l'època en què viu.

Comissió de Concursos i Exposicions

Contribuiu a augmentar el prestigi internacional de l'Agrupació preparant els vostres treballs per als Salons següents:

Exposició Internacional Fotogràfica Tatatóváros, Hongria

Nombre de proves: 4. Del 15 de juny al 4 de juliol.
Mides màximes: 42×42 cms.
Drets d'entrada: 1 dollar.
Termini d'admissió: 25 maig.

3.º Saló Internacional Fotogràfic Ljubljana

Nombre de proves: 4. Del 1 al 12 de setembre.
Mides màximes: 42×42 cms.
Drets d'entrada: 5 spres.
Termini d'admissió: 10 juliol.

9.º Saló Internacional de Xicago

Nombre de proves: 4. Del 1 al 31 d'Octubre.
Mides màximes: 42×42 cm.
Drets d'entrada: 1 dollar.
Termini d'admissió: 12 d'agost.

9.º Saló Internacional Fotogràfic del Tokio, Japó

Nombre de proves: 3. Novembre del 1938.
Mides màximes: 42×42 cms.
Drets d'entrada: 1 dollar.
Termini d'admissió: 15 juliol.

Consultori

Crefent de gran interès per als nostres associats poder-los-hi resoldre els dubtes que puguin presentar-los-hi en la pràctica fotogràfica, aprofitem l'ocasió de continuar la publicació d'aquesta secció, donant contestació a la demanda que ens ha estat feta:

Conservació de la solució de metol

Neòfit.—Per a evitar l'oxidació de la solució i precipitació del sulfit quan aquell hi és dissolt el millor és dissoldre la quantitat de metol amb la meitat del volum d'aigua i el sulfit amb l'altre meitat; quan aquests productes estan ben dissolts adjuntar els volums. La quantitat de sulfit de sosa anhidre n'hi ha suficient de 8 a 10 ‰.

Nota: Es prega als companys que puguin donar-nos una més àmplia contestació de les consultes sol·licitades en aquesta secció es serveixin fer-ho amb la màxima extensió i promptitut.

Humor fotogràfic

La fotografia és una veritable ciència universal

per CARLES M.^a DE QUINTANA

Malgrat d'ésser la senyora fotografia —junt amb la seva filla, la senyoreta cinematografia— l'art més novella de totes les arts que es fan i no es desfan, i una de les ciències més tendrals a despit de què la seva existència ultrapassi ja la centúria (un segle per a aquestes famílies és un període insignificant), són comptadíssimes les coneixences i activitats humanes en les quals no hi intervingui algun atribut, substància, propietat, accessori, estri, producte, qualitat o tema fotogràfics o fotogràfics.

I tant és així, que fins puc dir que moltes de les manifestacions del saber, del poder i de l'acció de l'home no existirien sense la participació o l'ajut d'aquests elements de la fotografia, i moltes més d'altres sols podrien subsistir d'una manera incompleta.

Com que la meua teoria serà, potser, rebuda amb escepticisme o, si més no, titllada d'exagerada per part dels meus possibles i desvagats lectors, la vull corroborar amb uns quants exemples contundents que persuadiran als més descreients i deixaran en el bon lloc que li pertoca la meua mai desmentida ponderació en totes les meves afirmacions.

Examinant els homes d'estudis, observarem que...

- ELS ADVOCATS . . . gairebé tot *enfoquen* llur carrera cercant *assumptes*.
- ELS METGES. . . necessiten conèixer els *reforçadors*, *rebaixadors* i *desensibilitzadors*, així com l'origen de certes *plaques*, i el lloc on *resideixen* els *focus*.
- ELS APOTECARIS . . . no poden ignorar l'acció dels *bromurs*.
- ELS OCULISTES . . . han de saber ben bé el que és l'*astigmatisme*, l'*anastigmatisme* i el *diafragma*.
- ELS ENGINYERS . . . són entesos en tota classe de *màquines*.
- ELS JUTGES . . . per a exercir llur ministeri necessiten *proves* (i millor si són *documentals*.)
- ELS QUÍMICS. . . usen molt sovint els *filtres* i els *condensadors* i practiquen les *reduccions*.
- ELS ASTRÒNOMS . . . com ho farien sense *infinít*?
- ELS MATEMÀTICS . . . tampoc no poden passar-se de l'*infinít*, ni dels *termes*, ni de comprovar *solucions*.
- ELS POLÍTICS . . . tenen els ulls fets en la *cambrà* (si pot ésser amb *cartera*, millor). Quan són obstruccionistes fan d'*obturadors*.
- ELS DIPLOMÀTICS . . . no hi ha ningú com ells per a valer-se de les *mitges tintes*. I és un cas rar que estiguin *descentrats*.

- ELS MILITARS. . . . , no poden prescindir dels *objectius*, ni dels *visors*, ni dels *disparadors*. Saben també com es realitza el *relleu* i el que significa la *reserva* i la *degradació*.
- ELS POLICIES . . . . utilitzen els *agents reveladors*. Demés, llur treball té *excés d'exposició*.
- ELS SACERDOTS . . . . han fet llargs estudis sobre el *cel*; són afeccionats a les *imatges* i contraris de l'escola *laica*.
- ELS ARQUITECTES . . . . són mestres en qüestió de *plans*.
- ELS PEDAGOGS . . . . ensenyen a llurs deixebles a no dir certes paraules, com «foto», etc, per tal d'evitar-los de fer *planxes* entre persones ben criades.
- ELS NATURALISTES. . . . s'interessen per la *reproducció* i prefereixen la natura viva a la *natura morta*.

* * *

En el camp de les arts, trobareu que...

- ELS ACTORS. . . . . estudien amb afecte els *papers* (sobretot els *brillants*), així com a tota mena de *tipus* i *contratipus* (?) i adopten les *poses* més diverses.
- ELS MÚSICS . . . . . tenen molta d'afinitat amb els fotògrafs, puix que a més d'aprendre la *composició* i l'*execució* i saber el què és un *tema* i un *motiu* han d'ésser competents, encara que sembli mentida, en colors; no poden desconèixer els *tons*, les *notes*, els *mordents*, les *gammes* i l'*escala cromàtica*.
- ELS CONCERTISTES . . . . d'instruments de corda, per a afinar el violí, la guitarra, etcètera, han de *tesar* el cordatge.
- ELS POETES . . . . . acostumen d'estar pels *núvols*, i d'anar *despolits*.

* * *

Si analitzeu els que practiquen els esports o els jocs, remarcareu que...

- ELS AUTOMOVILISTES. . . són partidaris d'un bon *xasis* i entusiastes dels *viratges*.
- ELS AVIADORS . . . . . dominen l'*aire*.
- ELS NEDADORS . . . . . forçosament han de saber el que és un *bany*. I junt amb
- ELS CORREDORS . . . . . estan habituats als *relleus*.
- LES AMAZONES. . . . . quasi totes han après de *muntar a l'anglesa*.
- ELS EXCURSIONISTES . . no n'hi haurien tants si no fos pels *paisatges*.
- ELS CAÇADORS. . . . . solen *tirar bè*.
- ELS ESCAQUISTES . . . . treballen el *mat*.
- ELS JUGADORS DE CARTES són versats en les *figures* i tallen amb precissió.

* * *

Dels comerciants que tenen relació amb la fotografia, existeixen...

ELS DROGUERS. . . . que tractes amb *gomes*, i no n'indico cap més perquè tots ells es poden *enquadrar* en un sol apartat, i és el d'aquells que sols els interessa el *positiu* i sempre parlen del *detall*, dels *fons*, dels *magatzems* i d'*engrandir*

* * *

Els oficis també donen una bona aportació a la meua tesi:

ELS PERRUQUERS. . . . fan servir freqüentment el *fixador*.
ELS XOFERS. . . . efectuen els *transports* d'una manera *instantània*.
ELS BASTAIKOS. . . . es guanyen la vida anant *carregats*.
ELS CUINERS. . . . empren molt l'*oli*, el *carbó* i la *gelatina*.
ELS PALETES. . . . cap com ells coneix els *suports*.
ELS ELECTRICISTES. . . . estan familiaritzats amb el *negatiu* i el *positiu* i són destres en *reflexos de llum*.
ELS TIPÒGRAFS. . . . per a ells la *impressió* no té cap secret.
ELS CARRETERS. . . . n'hi ha cap a qui no li plagui les *bromes baixes*?
ELS FERRERS. . . . poca feina farien sense la *manxa*.
ELS PASTISSERS. . . . saben fer *neules (boires)* i una de llurs principals feines consisteix en *pastar*.
ELS SASTRES. . . . s'acrediten o desacrediten amb el *tallat*.
ELS PAGESOS. . . . quan cuinen a la llar, fan servir sovint els *trespeus*.

Podria, certament, allargar aquesta llista recacejant un xic més; crec, però, que amb la que deixo estampada, on hi ha expressat el treball de l'home en les seves diverses modalitats d'intel·lectual, espiritual, especulatiu, artístic, físic, manual, econòmic i material, n'hi ha prou per a què em sigui atorgada tota la raó a l'enunciar la universalitat de la fotografia i, consegüentment i a tall de torna, que el bon fotògraf és una criatura incontestablement polimàtica.

En tot cas, tothom és lliure de prolongar-la a mida del seu gust i enginy.

Curiositats

Al Museu provincial de Stuger (Alta Sidònia) es conserva una fotografia de l'inventor de l'Art de la llum, Niepce, quan tenia dos anys.

TELEVISOR

Manera d'obtenir un negatiu perfecte (segons Molière)

Emprar un bon aparell.
Enfocar l'objecte amb precisió.
Donar l'exposició justa.
Saber revelar el clixé.
Fixar-lo, rentar-lo i res més.

TELEVISOR

BIBLIOGRAFIA

Continuació de la relació de revistes estrangeres que's publiquen en l'actualitat:

- Kodak Magazine*, Kodak, Ltd., Kingsway, London, W. C. 2.
Leica, Geibelstrasse 31, Hanover, Germany.
Lichtbild, Verlay Josef F. Limpler, Haida-Böhmen, Czechoslovakia.
Linse, Derfflingstrasse, 23, Berlin Lankwitz.
Miniature Camera, The, Fenwick G. Small, 1124, Myrtle Avenue, Brooklyn, N. Y., U. S. A.
Monthly Abstract Bulletin, Research Laboratory: Eastman Kodak Co., Rochester, N. Y., U. S. A.
Movie Makers, 105, West 40th Street, N. Y., U. S. A.
Nordisk Tidskrift för Fotografi, Stockholm.
Oesterr. Schmalfilmer, Neubaugasse 40, Vienna VII.
P. P. A. Record, Professional Photographers' Association, 49, Gordon Square, London, W. C., 1.
Photo-Art Monthly, Monadock Bullding, San Francisco, Cal., U. S. A.
Photo-Ciné-Graphie, 18 Rue Séguier, Paris, VIe.
Photo-Markt, Mariahilferstrasse 31, Vienna.
Photo-Miniature, 70, Fifth Avenue, New York, U. S. A.
Photo Olzer, Prague.
Photo Pour Tous, 37, Rue Lafayette, Paris-Opera.
Photo-Revue, 118, Rue d'Assas, Paris, VI.
Photo-Woche, Lindenstrasse, 26, Berlin.
Photofreund, 33, Stallschreibenstrasse, Berlin, S. 14.
Photograph, L. Fernbach, Bunzlau.
Photographie, 189, Rue St. Jacques, Paris V.
Photographie Abstracts, Royal Photographic Society, 35, Russell Square, London, W. C. 1.
Photographie Dealer, Sicilian House, Southampton Row, London, W. C.
Photographic Journal, 35, Russell Square, London W. C.
Photographische Chronik, W. Knapp, Halje a/Saale Germany.
Photographische Industrie, Krausentr, 35/36, Berlin, S. W. 19, Germany.
Photographische Korrespondenz, Schottengasse, 4, Vienna I., Austria.
Photographie für Alle, Krausenstrasse 35/36, Berlin, S. W. 19.
Polski Przegląd, Fotofraficzny, Kasi mierz Greger, ul 27, Grudnia 20, Poznan, Poland.
Procédé, 10, Boulevard de la Bastille, Paris XIIe.
Process Engravers' Monthly, 12, Farringdon Avenue, London E. C. 4.
The Professional Photographer (for merly Abel's Photographic Weekly), 515, Caxton Building, Cleveland, Ohio, U. S. A.
Revue de Photo (Phototidschrift) pour Amateurs, Cyngel No. 2, Bruges (Belgium).
Revue Française de Photographie, 189, Rue St. Jacques, Paris, V.
Science et Industries Photographiques, Revue d'Optique, 189, Rue de Sèvres, Paris, XVIe.
Zeitschrift für Wissenschaftliche Photographie, J. A. Barth, 16, Dörrienstrasse, Leipzig, Germany.

Cultivant la fotografia recollireu glòria i fomentareu l'art

NOTICIARI

Moviment de socis

Han entrat a formar part de l'Agrupació els senyors Salvador Donat, Antoni Cabeza, Josep Closa Miralles, Joaquim Vilallonga i Amat Candela.

La nostra més coral benvinguda.

Han estat baixa voluntàries els socis: corresponsal de Mataró, F. Alsina, J. Barso, Pere Bellavista, J. Boter, J. Canto, S. Carreras, J. M.ª Cusachs, M. Fradera, S. Mandri, D. Mataró i F. Umbert.

Secretaria

Es prega als companys que no haguin fet entrega de llurs fotografies per al carnet ei fitxer es serveixin fer-ho amb la màxima brevetat per a millor organització nostra.

A l'ensem fem avinent que els que desitgin posseir l'enseny de l'Agrupació la poden adquirir al preu de 5 pessetes.

Cultura

Aquesta Comissió està estudiant la realització d'una sèrie de projectes per a posar en pràctica així que l'ambient general nostre estigui en condicions de poder-los efectuar, creient que aquests seran de gran interès per a ampliar i solidificar els principis fonamentals de l'art fotogràfic, base sobre la qual ens hem de desenvolupar per la formació de la nostra personalitat artística-fotogràfica.

Rebuts

Es prega a tots els companys socis que no hagin efectuat el pagament dels rebuts pendents de cobrament, es serveixin efectuar-ho a Secretaria, amb la màxima promptitud qualsevol dia de 6 ¹/₂ a 8 del vespre. amb lo que facilitaran la bona marxa administrativa de l'Entitat.

Laboratori

Es fa avinent que tot el material continua en condicions i completament a disposició dels companys socis que desitgin utilitzar-lo per als seus treballs.

Biblioteca

La Comissió, continuant la seva obra d'organització i inventariació, prega amb tot interès als companys socis que disposin de llibres de la nostra Biblioteca a títol de préstec, es serveixin retornar-los a la major brevetat.

Donatius

S'ha rebut la quantitat de 50 pessetes d'un company soci per al relligament d'alguns dels molts volums de revistes fotogràfiques que hi ha en arxiu, essent l'indicat pel donant *The American Photographic*. Agraïm sincerament el donatiu, esperant que aquest serveixi d'estímul per als companys que s'interessin per a que la nostra Biblioteca estigui dintre la seva especialitat a l'alçada que li correspon.

El company soci Armengod ha fet donatiu de posar títols a tres volums i relligar el llibre *Traité Général de Photographie*.

De J. Amat el llibre *Manual práctico de Fotografía para aficionados*, per E. Le-croy; además un antic catàleg de la casa «Cosmos Fotográfico».

De M. Closa l'obra *Memorias de un menestral de Barcelona*, per J. Coloreu.

De J. Pascual l'*Annuaire Général et International de la Photographie*, any 1904.

Remerciem sincerament aquests donatius així com també l'interès que per a l'engrandiment de la nostra Biblioteca demostren els seus donants.

Degut al no ésser-nos possible efectuar la subscripció de revistes estrangeres, el company E. Aznar tota vegada que ha estat llorejat per la revista *American Photographic* amb una subscripció anyal, l'esmentat soci fa préstec dels números de la dita revista a l'Agrupació per a que els seus socis puguin fullejar-la.

Concursos i Exposicions

En el I Saló de Debrecen (Hongria) han sigut acceptades de A. Campañà, J. Canals i M. Quintana dues obres i E. Aznar, A. Ollé, J. Pascual, F. de P. Ponti i J. Tey una obra. A més el soci A. Ollé ha estat llorejat amb una medalla.

En el Saló de Iris (Anvers), a A. Campañà li ha estat acceptada una obra i a A. Ollé dues obres.

En el Saló de Charleroi (Bèlgica) han sigut admeses de A. Campañà una obra i de A. Ollé dues obres.

Han sigut premiats en el Concurs de la revista *American Photography* (1937), amb la subscripció d'un any a dita revista els socis E. Aznar i A. Campañà.

Exposició de Fotografies al «Dinàmic Club»

El dia 16 d'abril, fou clausurat aquest Saló, que s'inaugurà el dia 2 del mateix mes.

Com ja diguérem en el Butlletí anterior, aquesta exposició era una demostració d'agraïment dels socis de l'«Agrupació Fotogràfica de Catalunya» envers els del «Dinàmic Club» per l'atenció que tingueren en acollir-nos fraternalment al seu estatge quan el nostre quedà de moment inservible al sofrir els efectes del bombardeig del dia 30 de gener d'enguany.

Aquesta manifestació de les nostres activitats a n'aquell Casal, ha tingut un èxit de sel·lecció de visitants, ja que com sigui que molts socis del «Dinàmic» són mestres en el conreu de les belles arts, sempre és més esperançador per a l'èxit integral d'una exhibició de pretensions artístiques, si aquesta és sotmesa als esguards experts de persones afectes a una afinitat estètica.

Res direm de l'exàmen crític que el Saló ens inspira perquè som part interessada. Les condicions han sigut precàries, i hem hagut d'improvitzar. Sortosament 25 expositors de la nostra casa, ens han fornit 66 obres, moltes d'elles de mèrits remarcables i algunes, diverses vegades «internacionals», cosa que valoritza el conjunt.

Pluralitat d'estils, des del clàssic al modern i dinàmic. S'ha procurat cercar l'aportació de la major quantitat de signatures amb el fi d'exposar el major nombre d'interpretacions personals de l'ART DE LA LLUM.

Coneixedors dels artistes les obres dels quals han figurat en aquest Saló, podem constatar amb satisfacció un progrés evident de visió artística i originalitat de bon gust, en algunes obres que eren inèdites, la qual cosa ens permet el comentari següent: Si davant les dificultats actuals han reeixit a afermar la seva personalitat, creiem poder-los esperar amb optimisme en els primers certàmens que les circumstàncies ens permetin celebrar.

Havent estat clausurada l'Exposició fotogràfica organitzada per l'«Agrupació» al local del «Dinàmic Club», es prega als autors de les obres exhibides vulguin passar per Secretaria a recollir-les el més aviat possible per tal d'evitar que es puguin malmetre.

Butlletí

La Comissió, d'acord amb el C. D., vistes les dificultats motivades per les circumstàncies actuals les quals han produït una anormalitat en els diferents factors que intervenen en la publicació del Butlletí, ja sigui per manca de paper, retards en la impressió, així com també augment en el cost ens hem vist obligats a sortir de la norma seguida; en primer lloc fent-ne publicació trimestral, en segon augmentant la capacitat de composició en cada pàgina, com també en el nombre d'aquestes, per tal de compensar la pèrdua de publicació mensual.

Sentim molt el no poder satisfer el nostre desig de donar al nostre portantveu l'extensió que creiem li pertocaria, esperant una ràpida normalització per a poder realitzar els nostres projectes, els quals esperem seran d'interès general i, per tant, de l'Agrupació.

Per acord de Junta es notifiquen les següents noves:

Que per l'interès econòmic s'ha augmentat el preu dels Butlletins d'anys anteriors en la següent forma: fins a l'any 1936, 1 pesseta. i els successius per als socis 1'50 pessetes i per als no socis 2 pessetes.

Al mateix temps es fa avinent que el preu del Butlletí que publica el treball titulat «Contra-tipus», obra del nostre volgut consoci Sr. Claudi Carbonell, serà per als socis 3 pessetes.

Aquesta Comissió es veu obligada per a l'organització i bona controlació de Butlletins, assabentar que l'entrega d'aquests s'efectu-hi *rigurosament* en el lloc on es fa efectiu l'import del rebut, així: per als que ho fan a l'Agrupació els hi serà entregat pel conserge i per als que ho efectuen a domicili particular els hi serà entregat pel nostre repartidor. Desitja aquesta Comissió unificar per a més endavant el sistema d'entrega del Butlletí per a facilitar i assegurar el control corresponent

---

Necrologia

Comuniquem amb tot el sentiment la doble pèrdua que ha sofert el nostre company soci Marcel·lí Soler amb la mort dels seus estimats pare i mare (e. p. r.)

També hem de comunicar la pèrdua de la volguda mare (e. p. r.) del company soci Adrià Pardos.

El company en Junta A. Llombart ha sofert la pèrdua del seu pare, víctima d'un accident de tramvia.

Rebin aquests companys el nostre sentiment i ens associem a llur dol.

CANVI D'APARELL

Aparell de 6,5 × 9 (Ica Bébé) amb 6 xassisos, xassis film-pack i estoig, amb objectiu Zeiss 4,5 es canvia per aparell 10 × 15 amb bona òptica 4,5.

Raó: Antoni Abat, n.º 6, pral., 2.ª, de tres a quatre.
